

Η αναδοχή ως θεσμός κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων

- Ελληνικό και Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο της αναδοχής ανηλίκων
- Ιστορική διαδρομή του θεσμού
- Το έργο του δικαστή, του εισαγγελέα και του κοινωνικού λειτουργού στην αναδοχή
- Η οργάνωση της κοινωνικής εργασίας για την αναδοχή ανηλίκων από τις δομές παιδικής προστασίας
- Οι ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για την αποϊδρυματοποίηση

Η αναδοχή ως θεσμός κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων
Ελένη Γ. Γεώργαρου
E-mail: egeorgarou@gmail.com

ISBN 978-960-562-570-2

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Μιχαήλα Καπασκέλη
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος
Φωτοστοιχειοθεσία: Θεώνη Χαραλαμπίκη
Παραγωγή: NB Production AM150616M23

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομυχάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819

<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Αθήνα: Μαυρομυχάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521

Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ.: 210 4184 212

Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600

Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134

Ελένη Γ. Γεώργαρου

τ. Δικηγόρος Παρ' Εφέταις - Εμπειρογνώμονας Παιδικής Προστασίας

Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

- Ελληνικό και Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο της αναδοχής ανηλίκων
- Ιστορική διαδρομή του θεσμού
- Το έργο του δικαστή, του εισαγγελέα και του κοινωνικού λειτουργού στην αναδοχή
- Η οργάνωση της κοινωνικής εργασίας για την αναδοχή ανηλίκων από τις δομές παιδικής προστασίας
- Οι ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για την αποϊδρυματοποίηση

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Fostercare as Children's Social Care Policy
Editing: **Helen G. Georganou**
former Lawyer Court of Appeal, Childcare Expert

Abstract: Fostercare as children's social care policy, is regulated in Greece by the provisions of the Civil Code and by the Presidential Decree 86/2009 as well. In particular, the p.d. 86/2009 includes the procedure of children's placement into foster families, in case that they cannot live with their birth families or live already in Institutions. This book presents the basic Family Law concepts, the legislation that applies for children's foster care policy, the historical and legal evolution of that social care policy and the way it can be implemented by Institutions or Public Social Services, having as priority that children remain the least possible time in closed care Institutions.

ISBN 978-960-562-570-2

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

© 2016, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.

Το βιβλίο αυτό αφιερώνεται:

*Στους καλούς και επίμονους ανάδοχους γονείς που παρά τις αντιξοότητες,
πρόσφεραν μια νέα, ευτυχισμένη οικογένεια σε παιδιά
που στερήθηκαν τη φυσική τους οικογένεια.*

*Στα παιδιά των ιδρυμάτων που δικαιούνται μια δεύτερη ευκαιρία να ανατραφούν
με καλοσύνη, φροντίδα και αγάπη σε μια ανάδοχη οικογένεια,
όταν δεν μπορούν να έχουν τη δική τους.*

*Στον γιο μου Γιώργη, που μεγαλώνοντας σε ένα προστατευτικό οικογενειακό
περιβάλλον, μου αποδείκνυε άθελά του, ότι υπάρχουν παιδιά
«πρώτης και δεύτερης κατηγορίας»· αυτά που έχουν μια οικογένεια
για να τα φροντίζει και να τα προστατεύει και αυτά
που τη δικαιούνται, αλλά δεν την έχουν.*

*Σε όλους τους αγαπημένους φίλους που με ενθάρρυναν και με παρότρυναν
να προχωρήσω στην έκδοση του βιβλίου αυτού
με τη βεβαιότητα ότι θα φανεί χρήσιμο σε όσους έχουν τη βούληση
να εφαρμόσουν την αναδοχή, με μόνο κριτήριο το αληθινό
συμφέρον των παιδιών που ανέλαβαν να προστατεύουν.*

Πρόλογος

Η συστηματική ενασχόλησή μου με τα θέματα της κοινωνικής φροντίδας ανηλίκων και η αναζήτηση του θεσμικού πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών μέσα από τις διατάξεις του Ελληνικού Συντάγματος, της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού του Ο.Η.Ε. και του κοινού οικογενειακού δικαίου, με οδήγησαν στη διαπίστωση ότι το δικαίωμα των παιδιών να ανατρέφονται και να αναπτύσσονται σε κατάλληλο για τις ανάγκες ανατροφής τους οικογενειακό περιβάλλον, ακόμη και όταν για λόγους προστασίας τους απομακρυνθούν από τη φυσική τους οικογένεια, καταστρατηγείται συστηματικά και κατ'εξακολούθηση, τόσο από το κράτος που οφείλει να διασφαλίζει το δικαίωμα του παιδιού να αναπτύσσεται σε οικογενειακό - οικιακό πλαίσιο, όσο και από τους φορείς κοινωνικής προστασίας και φροντίδας των ανηλίκων, δημόσιους και ιδιωτικούς, ακουσίως ή εκουσίως, τα τελευταία τουλάχιστον είκοσι χρόνια.

Στην Ελλάδα σήμερα και σε αντιδιαστολή με τις χώρες που ανέπτυξαν διεθνώς προηγμένα προνοιακά συστήματα, η μοναδική διέξοδος στην κοινωνική προστασία παιδιών που δεν έχουν οικογένεια ή απομακρύνονται από αυτήν με κρατική παρέμβαση για λόγους προστασίας τους ή εγκαταλείπονται από τους γονείς τους για διάφορους λόγους, είναι η τοποθέτηση σε ίδρυμα «κλειστής φροντίδας», όπου το παιδί - ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου ενυπάρχουν προβλήματα υγείας ή αναπηρίας - μπορεί να παραμείνει από την εισαγωγή του, συχνά από τη γέννηση ή την νηπιακή του ηλικία, μέχρι την ενηλικίωση - και συχνά και μετά από αυτήν - με μέσο χρόνο παραμονής σε ίδρυμα, τα επτά χρόνια. Η μονόδρομη αυτή μορφή κοινωνικής πολιτικής για το Παιδί, ασκείται με τη σύμπραξη των δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών, των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών και των ιδρυμάτων κοινωνικής φροντίδας κάθε μορφής, χωρίς δυνατότητα εναλλαγής του τρόπου προστασίας του ανηλίκου με την τοποθέτηση σε κατάλληλες ανάδοχες οικογένειες. Ενώ το νομοθετικό πλαίσιο για την οργάνωση και λειτουργία της αναδοχής ανηλίκων υπάρχει στη χώρα μας από το 1992 (Ν 2082/1992 και ΠΔ 337/1993, Ν 2447/1996 και ΠΔ 86/2009) και η αναδοχή ανηλίκων, ως γενικός προστατευτικός θεσμός του οικογενειακού δικαίου περιλήφθηκε στον Αστικό Κώδικα ήδη από το 1996, μόνο το 10% των ανηλίκων σε καθεστώς κοινωνικής προστασίας βρίσκεται σε περιβάλλον εναλλακτικής μορφής φροντίδας, μέσω της αναδοχής και της υιοθεσίας, ενώ το 90% ανατρέφεται σε ιδρυματικό περιβάλλον, ακόμη και από τη γέννησή τους.

Η συγγραφή του έργου αυτού, προϊόν δωδεκαετούς επιστημονικής επαγγελματικής και εθελοντικής ενασχόλησής μου με το χώρο της προστασίας των ανηλίκων, έγινε με σκοπό να συγκεντρωθούν και να παρασχεθούν σε κάθε εν-

διαφερόμενο φορέα ή ιδιώτη, στοιχεία και πληροφορίες που αναφέρονται στο νομοθετικό πλαίσιο της αναδοχής ανηλίκων - που συχνά υφίσταται κριτική ως ανύπαρκτο ή ανεπαρκές για να αιτιολογήσει προσχηματικά την ολιγωρία και την αδράνεια των υπευθύνων να την υλοποιήσουν - τόσο σε επίπεδο γενικής νομοθεσίας, στο πλαίσιο των διατάξεων του Αστικού Κώδικα και της Πολιτικής Δικονομίας, όσο και σε επίπεδο εφαρμοστικών διατάξεων, με βάση το ισχύον από το 2009 προεδρικό διάταγμα 86/2009 «Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων».

Το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο θεωρητικό και πρακτικό εργαλείο, έναν οδηγό εφαρμογής αξιοποιήσιμο από τις αρμόδιες κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες και τα ιδρύματα, που είτε υποχρεώνονται από το νόμο, είτε επιθυμούν και επιδιώκουν να εφαρμόσουν το κοινωνικό μέτρο της αναδοχής για τους ανηλίκους που ανέλαβαν να φροντίζουν κατ'εντολή και εξουσιοδότηση της Πολιτείας ή όσων έχουν τη νομική ευθύνη ανατροφής τους. Από το περιεχόμενο του βιβλίου ο αναγνώστης ενημερώνεται για το νομοθετικό πλαίσιο του θεσμού της αναδοχής και τις εφαρμοστικές του δυνατότητες, τις αξιοποιήσιμες κατευθύνσεις που παρέχει το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για την κοινωνική φροντίδα των υπό προστασία ανηλίκων από ανάδοχες οικογένειες αντί των ιδρυμάτων, τη σύζευξη νομικής και κοινωνικής εργασίας από τους φορείς παιδικής προστασίας, τις βασικές έννοιες του οικογενειακού δικαίου που σχετίζονται με την προστασία των παιδιών, τις έννομες σχέσεις που διέπουν τους ανηλίκους σε αναδοχή με τη φυσική τους οικογένεια, την ανάδοχη οικογένεια και το ίδρυμα.

Συγκροτεί επίσης το έργο αυτό στην τελευταία ενότητά του, μια οργανωτική πρόταση για τη συνολική κοινωνική εργασία στον τομέα της αναδοχής ανηλίκων, το ουσιαστικό περιεχόμενο της οποίας είναι αντικείμενο επαγγελματιών άλλων επιστημονικών ειδικοτήτων (κοινωνικών λειτουργών, ειδικών της ψυχικής υγείας, παιδαγωγών). Περιλαμβάνει ακόμη, τις προϋποθέσεις μιας ολιστικής προσέγγισης στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες των σχετικών νομοθετικών διατάξεων και προτείνει τις αναγκαίες πρωτοβουλίες που κάθε φορέας παιδικής προστασίας μπορεί να αναπτύξει, είτε ως αρμόδιος φορέας φροντίδας των ανηλίκων ή/και εποπτείας της αναδοχής, είτε ως φορέας εφαρμογής της μέσω της ανάπτυξης δράσεων πρόσκλησης, εκπαίδευσης και προετοιμασίας αναδόχων γονέων και παιδιών για την ομαλή μετάβαση από το ιδρυματικό στο οικογενειακό περιβάλλον. Αναδεικνύει ακόμη ως κοινωνική αναγκαιότητα, ιδιαίτερα στις σημερινές αυξημένες ανάγκες προστασίας παιδιών προερχόμενων από τον γηγενή πληθυσμό ή από τους ασυνόδευτους ανηλίκους μετανάστες και πρόσφυγες, τη δημιουργία **Δικτύου Αναδόχων Γονέων**, γύρω από κάθε Δομή Παιδικής Προστασίας ως πυρήνα, στο πλαίσιο της επιζητούμενης συμμετοχής της κοινότητας στο

κοινωνικό έργο προστασίας των ανηλίκων. Το δίκτυο αυτό μπορεί να είναι πάντα διαθέσιμο να σταθεί αρωγός στο έργο του φορέα και στις κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας, διατηρώντας μαζί τους μια σχέση αμφίδρομης παροχής υπηρεσιών για το συμφέρον των προστατευόμενων ανηλίκων.

Τα ιδιαίτερα ενθαρρυντικά αποτελέσματα της αναδοχής παιδιών που διαβίωσαν σε ίδρυμα και εντάχθηκαν σε «πιλοτικό - πειραματικό» αλλά ιδιαίτερα άρτιο και προσεκτικά οργανωμένο πρόγραμμα εφαρμογής της αναδοχής από ένα ιδιωτικό ίδρυμα της Θεσσαλονίκης στο οποίο συμμετείχα, δημιουργούν την υποχρέωση για τη διάδοση σε όλους τους ενδιαφερόμενους των χρήσιμων δεδομένων που προέρχονται από την εμπειρία της κοινωνικής και νομικής εργασίας για την οργάνωση και εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά το Δημοτικό Βρεφοκομείο Θεσσαλονίκης «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ» για την ευκαιρία που μου έδωσε να συγκεντρώσω, να καταγράψω και να αποτυπώσω σε ένα ενιαίο έργο όλη τη γνώση και εμπειρία που συγκέντρωσα στον τομέα του νομικού και κοινωνικού έργου της αποϊδρυματοποίησης ανηλίκων.

Το σύγγραμμα αυτό δεν θα ελάμβανε ποτέ χώρα, χωρίς την καθοριστική συνδρομή της κυρίας *Σοφίας Κωνσταντέλλια*, κοινωνικής λειτουργού και άοκνης «εργάτριας» της κοινωνικής εργασίας που μετέφερε ανιδιοτελώς για πολλά χρόνια στη Θεσσαλονίκη, την πολύτιμη εμπειρία και τεχνογνωσία της στον τομέα της αναδοχής ανηλίκων, εμπειρία που αποκτήθηκε από όλες τις θέσεις στις οποίες υπηρέτησε και ειδικότερα από την πολυετή απασχόλησή της στο Κέντρο Βρεφών Αθηνών «Η ΜΗΤΕΡΑ». Σημαντική υπήρξε η συμβουλευτική συνεισφορά και καθοδήγηση για την οργάνωση του προγράμματος της κοινωνικής εργασίας για την αναδοχή, των κυριών *Μαρίας Σίνδρου*, κοινωνικής λειτουργού, π. Διευθύντριας Κοινωνικής Πολιτικής και Καινοτόμων Εφαρμογών του Ινστιτούτου Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης (Ι.Κ.Π.Α) και *Ρόζυς Νασίκα*, ιδρυτικού μέλους και προέδρου επί πολλά χρόνια του άλλοτε δραστήριου Συλλόγου Αναδόχων Οικογενειών Αθήνας. Τις ευχαριστώ ολόψυχα γιατί με οδήγησαν να δω την «αθέατη πλευρά των πραγμάτων» δηλαδή τις συνθήκες ανατροφής των ανηλίκων των ιδρυμάτων, για τα οποία δεν εφαρμόζονται ούτε οι συνταγματικές επιταγές, ούτε οι διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αλλά ούτε και η εθνική νομοθεσία για την προστασία του αληθινού συμφέροντός τους για την αποϊδρυματοποίηση και την οικογενειακή τους αποκατάσταση.

Ιούνιος 2016

Ελένη Γεώργαρου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	VII
---------------	-----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γιατί αναδοχή;.....	1
---------------------	---

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η έννοια της αναδοχής ανηλίκου στο Δίκαιο

1.1. Περιεχόμενο του θεσμού	5
1.2. Χαρακτηριστικά στοιχεία της αναδοχής ως προς τις έννομες σχέσεις των μερών και ως προνοιακό μέτρο προστασίας των ανηλίκων	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Νομικές έννοιες οικογενειακού δικαίου που διέπουν τις σχέσεις γονέων - παιδιών

2.1. Γονική μέριμνα ανηλίκου	11
2.2. Επιμέλεια ανηλίκου	12
2.3. Πραγματική φροντίδα ανηλίκου.....	13
2.4. Επιτροπεία ανηλίκου.....	13
2.5. Εποπτικό συμβούλιο	14
2.6. Αφαίρεση της άσκησης της γονικής μέριμνας.....	14
2.7. Παύση της γονικής μέριμνας	15
2.8. Έκπτωση από τη γονική μέριμνα.....	15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η αναδοχή ανηλίκων στο πλαίσιο των κατευθυντήριων διατάξεων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού του Ο.Η.Ε. και του Ελληνικού Συντάγματος.....	16
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η αναδοχή ανηλίκου στο πλαίσιο της κοινής ελληνικής νομοθεσίας

4.1. Η νομοθεσία για την αναδοχή από τη θέσπισή της μέχρι σήμερα.....	20
4.2. Τα πρόσωπα της αναδοχής.....	23

4.2.1. Ο ανήλικος	24
4.2.2. Η φυσική (βιολογική ή θετή) οικογένεια	25
4.2.3 Το ίδρυμα παιδικής προστασίας και φροντίδας	26
4.2.4. Η ανάδοχη οικογένεια	30
4.3. Κρατικές αρχές που συμπράττουν στην εφαρμογή της ανάδοχης φροντίδας.....	34
4.3.1. Ο Εισαγγελέας Ανηλίκων	34
4.3.2. Το Δικαστήριο	35
4.3.3. Η κοινωνική υπηρεσία	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η σύσταση της αναδοχής ανηλίκων

5.1. Η συμβατική αναδοχή	41
5.1.1. Σύμβαση μεταξύ φυσικών και αναδόχων γονέων	42
5.1.2. Σύμβαση μεταξύ ιδρύματος ως επιτρόπου και αναδόχων γονέων.....	43
5.2. Σύσταση με δικαστική απόφαση	43
5.2.1. Αρμοδιότητες του δικαστηρίου μετά τη σύναψη της αναδοχής.....	46
5.3. Αναγγελία στην κοινωνική υπηρεσία.....	46
5.4. Οικονομική ενίσχυση ανάδοχης οικογένειας	47
5.5. Η έννοια του συμφέροντος του ανηλίκου	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Οι έννομες συνέπειες της αναδοχής ανηλίκων και οι σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ των μερών

6.1. Ο ανήλικος σε αναδοχή και η φυσική του οικογένεια	55
6.2. Υποχρεώσεις της ανάδοχης οικογένειας.....	55
6.3. Αρμοδιότητες και δικαιώματα των αναδόχων γονέων	56
6.4. Διευκολύνσεις και παροχές προς τον ανήλικο σε αναδοχή	57
6.5. Διεύρυνση και μετεξέλιξη του θεσμού της αναδοχής	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Εποπτεία της αναδοχής

7.1. Έννοια της εποπτείας	59
7.2. Φορείς εποπτείας.....	59
7.3. Καθήκοντα εποπτικών οργάνων	60
7.4. Κυρώσεις	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Άρση της αναδοχής

8.1.	Γενικά χαρακτηριστικά.....	62
8.2.	Άρση συμβατικής αναδοχής.....	62
8.3.	Άρση αναδοχής που έχει συναφθεί με δικαστική απόφαση.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Μητρώα Αναδόχων Ανηλίκων

9.1.	Έννοια Μητρώου.....	64
9.2.	Εθνικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων.....	64
9.3.	Ειδικό Μητρώο Αναδόχων Ανηλίκων.....	66
9.4.	Προστασία προσωπικών δεδομένων.....	67
9.5.	Απαιτούμενα δικαιολογητικά.....	68

ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄

Η ΑΝΑΔΟΧΗ ΩΣ ΜΕΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Ιστορική διαδρομή του θεσμού της αναδοχής στην κοινωνική φροντίδα και τη νομοθεσία

10.1.	Διαδρομή της αναδοχής στην κοινωνική φροντίδα.....	71
10.2.	Νομοθετική διαδρομή του θεσμού της αναδοχής.....	73
10.3.	Φορείς αρμόδιοι για την υλοποίηση του προγράμματος αναδοχής ανηλίκων.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Συγκριτική θεώρηση του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων σε σχέση με άλλους θεσμούς παιδικής προστασίας ως προς τα έννομα αποτελέσματα και το χαρακτήρα τους

11.1.	Άλλα είδη παιδικής προστασίας.....	81
11.2.	Η υιοθεσία σε σχέση με την αναδοχή και τα ειδικά χαρακτηριστικά τους.....	81
11.3.	Η ιδρυματική φροντίδα και τα χαρακτηριστικά της.....	85
11.4.	Το ίδρυμα ως επίτροπος του ανηλίκου.....	91
11.4.1.	Διαδικασία ορισμού του ιδρύματος ως επιτρόπου και περιεχόμενο του θεσμού της επιτροπείας για το ίδρυμα.....	92
11.4.2.	Δικαίωμα αποποίησης ή παραίτησης του ιδρύματος από την επιτροπεία του ανηλίκου.....	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Είδη Ανάδοξης Φροντίδας

12.1. Κριτήρια χαρακτηρισμού αναδοχής.....	99
12.2. Ανάλογα με την ιδιότητα του αναδόχου γονέα.....	99
12.2.1. Συγγενική αναδοχή.....	99
12.2.2. Εξειδικευμένη ή επαγγελματική αναδοχή.....	100
12.3. Με βάση τη χρονική διάρκεια της αναδοχής.....	100
12.3.1. Μακροχρόνια ή μακροπρόθεσμη αναδοχή.....	100
12.3.2. Μεσοπρόθεσμη αναδοχή.....	101
12.3.3. Βραχυχρόνια ή βραχυπρόθεσμη αναδοχή.....	101
12.4. Με βάση το είδος της ανάγκης του ανηλίκου.....	102
12.4.1. Γενικά.....	102
12.4.2. Επείγουσα ή έκτακτη αναδοχή.....	102
12.4.3. Ημερήσια αναδοχή ή αναδοχή ημέρας.....	102
12.4.4. Αναδοχή φιλοξενίας.....	102
12.4.5. Αναδοχή «ανακούφισης».....	103
12.5. Η αναδοχή στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου ανηλίκων.....	104
12.5.1. Ως αναμορφωτικό μέτρο.....	104
12.5.2. Ως θεραπευτικό μέτρο.....	104
12.5.3. Ως αποχή από την ποινική δίωξη ανηλίκου.....	104
12.5.4. Ως πρόταση του Επιμελητή Ανηλίκων.....	104

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η μη εφαρμογή προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης και οι εγγενείς αδυναμίες του συστήματος κοινωνικής προστασίας των ανηλίκων.....	105
---	------------

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ΄

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΟΧΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΒΙΩΝΟΥΝ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Διαδικασία εισαγωγής του ανηλίκου σε ίδρυμα και ρύθμιση των θεμάτων γονικής του μέριμνας

14.1. Η ρύθμιση της γονικής μέριμνας και η σημασία της.....	115
14.2. Με αίτηση του γονέα ή του επιτρόπου.....	116
14.3. Με διάταξη του Εισαγγελέα Ανηλίκων.....	116
14.4. Με δικαστική απόφαση.....	117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15**Ο προγραμματισμός και η οργάνωση του πλάνου ζωής του ανηλίκου στο ίδρυμα**

15.1. Νομοθετικές διατάξεις	119
15.2. Στόχευση κοινωνικής εργασίας για τον ανήλικο	121
15.3. Διαδικασία λήψης αποφάσεων για το μέλλον του ανηλίκου - Διεπιστημονική ομάδα εργασίας.....	124

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16**Επανάταξη ή αρχική ένταξη του ανηλίκου σε οικογενειακό περιβάλλον**

16.1. Είδος οικογενειακού περιβάλλοντος.....	128
16.2. Επανάταξη του ανηλίκου στη φυσική του οικογένεια.....	128
16.3. Ένταξη του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια	132
16.4. Υιοθεσία.....	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17**Προετοιμασία του ιδρύματος παιδικής προστασίας για την οργάνωση προγράμματος αναδοχής – Δημιουργία «Δικτύου Αναδόχων Οικογενειών»**

17.1. Συγκρότηση διεπιστημονικής ομάδας εργασίας για την αναδοχή.....	134
17.2. Επιμόρφωση επιστημονικού προσωπικού	136
17.3. Πρόσκληση για εξεύρεση αναδόχων γονέων	137
17.4. Ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινότητας.....	140
17.5. Το παράδειγμα, ως μέσο προσέλκυσης νέων αναδόχων οικογενειών	141

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

Στάδια κοινωνικής εργασίας για την αναδοχή.....	142
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19**ΣΤΑΔΙΟ 1^ο: Ενημέρωση υποψηφίων αναδόχων γονέων**

19.1. Τακτικές ομαδικές ενημερωτικές συναντήσεις	144
19.2. Συμπλήρωση εντύπων αιτήσεων.....	145
19.3. Έλεγχος τυπικών προϋποθέσεων	146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20**ΣΤΑΔΙΟ 2^ο: Διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας**

20.1. Η κοινωνική έρευνα και τα αποτελέσματά της	149
20.2. Ουσιαστικές προϋποθέσεις καταλληλότητας αναδόχων γονέων	149

20.2.1. Γενικά χαρακτηριστικά οικογένειας	149
20.2.2. Ειδικά χαρακτηριστικά αναδόχων γονέων	150
20.2.3. Η αναζήτηση των «τέλειων» αναδόχων γονέων	154

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

ΣΤΑΔΙΟ 3^ο: Δράσεις επιμόρφωσης αναδόχων οικογενειών

21.1. Επιμόρφωση στο πλαίσιο της προετοιμασίας αναδόχων οικογενειών	157
21.2. Επιμόρφωση κατά τη διάρκεια της αναδοχής	158

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

ΣΤΑΔΙΟ 4^ο: Δημιουργία «Μητρώου Υποψηφίων Αναδόχων Οικογενειών»

.....	160
-------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

ΣΤΑΔΙΟ 5^ο: Προετοιμασία του ανηλίκου για την τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια - Ρύθμιση θεμάτων γονικής του μέριμνας

.....	162
-------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24

ΣΤΑΔΙΟ 6^ο: Ιδιωτικό συμφωνητικό σύναψης της αναδοχής

24.1. Προϋποθέσεις έγκυρης κατάρτισης	168
24.2. Υπόδειγμα ιδιωτικού συμφωνητικού αναδοχής ανηλίκου.....	174
24.3. Τα συμβαλλόμενα μέρη στο ιδιωτικό συμφωνητικό σύναψης της αναδοχής	182

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25

ΣΤΑΔΙΟ 7^ο: Εποπτεία της αναδοχής

25.1. Σκοπός και περιεχόμενο της εποπτείας	187
25.2. Διάρκεια της εποπτείας	190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26

ΣΤΑΔΙΟ 8^ο: Μετεξέλιξη της σχέσης αναδοχής και διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των αναδόχων γονέων

26.1. Γενικά.....	192
26.2. Αφαίρεση της επιμέλειας από το ίδρυμα και ανάληψή της από τους αναδόχους γονείς	193
26.3. Ορισμός των αναδόχων γονέων ως επιτρόπων ή συνεπιτρόπων με το ίδρυμα	194
26.4. Υιοθεσία του αναδεχόμενου ανηλίκου.....	195
26.5. Διακοπή της αναδοχής	196
26.6. Σχηματική παρουσίαση της κοινωνικής εργασίας για την αναδοχή	200

26.6.1. Χαρακτηριστικά της κοινωνικής εργασίας.....	200
26.6.2. Πίνακας	201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27

Το Δίκτυο Αναδόχων Οικογενειών και η λειτουργία του.....	205
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28

Αναδοχή ή υιοθεσία; Προβληματισμοί για την καλύτερη εξυπηρέτηση του συμφέροντος του ανηλίκου	207
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29

Παραδείγματα κοινωνικής εργασίας για την αναδοχή

Παράδειγμα πρώτο.....	212
Παράδειγμα δεύτερο	214
Παράδειγμα τρίτο.....	216
Παράδειγμα τέταρτο	218

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	221
----------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

1. ΠΔ 86/2009 «Οργάνωση και λειτουργία της αναδοχής ανηλίκων» (ΦΕΚ Α΄ 114/16.7.2009).....	227
2. ΠΔ 337/1993 «Καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων για την τοποθέτηση των ανηλίκων σε ανάδοχες οικογένειες» (ΦΕΚ Α΄ 144/2.9.1993)	232
3. Ν 2082/1992 «Αναδιοργάνωση της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων θεσμών Κοινωνικής Προστασίας» (ΦΕΚ Α΄ 158/21.9.1999) [Άρθρο 9]....	239
4. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. (Ν 2102/1992, ΦΕΚ Α΄ 192/2.12.1992) [Άρθρα 1-3, 9, 12, 20].....	240
5. ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ [Άρθρα 9 παρ. 1, 21 παρ. 1, 3].....	242
6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (Ν 2502/1997, ΦΕΚ Α΄ 103/28.5.1997) [Άρθρα 3, 6]	242
7. ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ Για τις κοινωνικές και νομικές αρχές που διέπουν την προστασία και την ευημερία των παιδιών, με ειδική αναφορά στο θεσμό της αναδοχής και της υιοθεσίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο	243

8. Ν 2447/1996 «Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου νόμου “Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, δικονομικές και μεταβατικές διατάξεις”» (ΦΕΚ Α΄ 158/30.12.1996) [Άρθρα 12, 48, 49, 64, 65].....	246
9. ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ (ΑΝ 2250/1940. Κείμενο στη δημοτική ΠΔ 456/1984) [Άρθρα 1510, 1515, 1532, 1533, 1536, 1537, 1538, 1543-1545, 1589-1654, 1655-1665] ...	248
10. Ν 4356/2015 «Σύμφωνο συμβίωσης, άσκηση δικαιωμάτων, ποινικές και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 181/24.12.2015) [Άρθρο 11]	259
11. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΑΝ 2783/1941 [Άρθρο 121].....	259
12. ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ [Άρθρα 735, 739, 740, 742, 744, 752, 758, 776, 796, 797].....	260
13. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ [Άρθρα 122, 123].....	263
14. ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ [Άρθρο 45Α].....	264
15. Ν 3500/2006 «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 232/24.10.2006) [Άρθρα 1, 6, 7, 9, 11].....	265
16. ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	
I. ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ Π1α/Γ.Π.οικ.74349/2004 «Καθορισμός του ύψους της παρεχόμενης οικονομικής ενίσχυσης σε ανάδοχες οικογένειες και τρόπος καταβολής της από τις μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας, Αναρρωτήριο Πεντέλης, Παιδόπολη “Άγιος Ανδρέας” Καλαμακίου, Κέντρο Βρεφών “Η Μητέρα”» (ΦΕΚ Β΄ 1191/3.8.2004).....	267
II. ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ Π1α/Γ.Π.οικ.92798/2006 «Αναπροσαρμογή του ύψους της παρεχόμενης οικονομικής ενίσχυσης σε ανάδοχες οικογένειες από τις μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας: Αναρρωτήριο Πεντέλης, Παιδόπολη “Άγιος Ανδρέας” Καλαμακίου, Κέντρο Βρεφών “Η Μητέρα”» (ΦΕΚ Β΄ 1163/28.8.2006)	267
III. ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ Δ27/ΓΠ.οικ.22560/891/2014 «Τήρηση Εθνικού Μητρώου Αναδόχων Ανηλίκων» (ΦΕΚ Β΄ 3692/31.12.2014)	268

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΚΟΙΝΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ)	273
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	279

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Διαδικασία εισαγωγής του ανηλίκου σε ίδρυμα και ρύθμιση των θεμάτων γονικής του μέριμνας

14.1. Η ρύθμιση της γονικής μέριμνας και η σημασία της

Η αναλυτική παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου για την αναδοχή ανηλίκων αποσκοπεί στην παροχή των αναγκαίων πληροφοριών, τόσο προς τους υπεύθυνους χάραξης της πολιτικής για την κοινωνική προστασία των ανηλίκων όσο και προς κάθε στέλεχος στους τομείς της κοινωνικής εργασίας, της ψυχικής υγείας και της νομικής υποστήριξης στα ιδρύματα και τις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες για την προστασία του Παιδιού. Ειδικότερα, το θέμα της γονικής μέριμνας του ανηλίκου που ρυθμίζεται ανάλογα με τις συνθήκες που ανάγκασαν τις εισαγγελικές και δικαστικές αρχές να παρέμβουν για την απομάκρυνση του παιδιού από τη φυσική του οικογένεια, αποτελεί την αφετηρία για τον προγραμματισμό της ζωής του παιδιού εντός ή εκτός ιδρύματος.

Η ρύθμιση των εννόμων σχέσεων του παιδιού με τη φυσική του οικογένεια και το νέο νομικό καθεστώς της γονικής μέριμνας που διαμορφώνεται μετά την απομάκρυνση του παιδιού από αυτήν, προσωρινά με διάταξη του Εισαγγελέα Ανηλίκων και οριστικά με δικαστική απόφαση στην οποία ορίζεται επιπλέον και το πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) που αναλαμβάνει την άσκηση της γονικής μέριμνας και της πραγματικής φροντίδας του παιδιού, σχετίζονται σαφώς με τους λόγους απομάκρυνσης από τη φυσική οικογένεια και την ύπαρξη ή όχι γονέων στη ζωή του ανηλίκου, του οποίους η κοινωνική έρευνα ανέδειξε και η δικαστική απόφαση αποδέχθηκε. Οι λόγοι απομάκρυνσης που σχετίζονται με την κακή άσκηση της γονικής μέριμνας (κακοποίηση, παραμέληση, εγκατάλειψη του ανηλίκου) και περιλαμβάνονται στη δικαστική απόφαση κατευθύνουν την κοινωνική εργασία του ιδρύματος προς τα πρόσωπα γύρω από τον ανήλικο, που μπορούν να ενταχθούν σ' αυτήν. Πρόσωπα που με δικαστική απόφαση έχουν αποκοπεί πλήρως από τον ανήλικο για λόγους λ.χ. κακοποίησης, ακραίας παραμέλησης ή εμπορίας ανθρώπου, δεν θα συμπεριληφθούν εξαρχής στον προγραμματισμό της ζωής του παιδιού, ανεξάρτητα με την ψυχολογική υποστήριξη που θα γίνει στον ανήλικο σε σχέση με αυτούς.

Η εισαγωγή ενός παιδιού σε ίδρυμα παιδικής προστασίας οποιουδήποτε τύπου, γίνεται με τρεις τρόπους, οι οποίοι σχετίζονται συνήθως με το νομικό πλαίσιο της γονικής του μέριμνας: α) Με αίτηση του γονέα ή του επιτρόπου. β) Με διάταξη του εισαγγελέα ανηλίκων. γ) Με δικαστική απόφαση.

14.2. Με αίτηση του γονέα ή του επιτρόπου

Ο γονέας ή ο επίτροπος του ανηλίκου που ασκεί τη γονική μέριμνα αυτού μπορεί, λόγω πρόσκαιρης ή μόνιμης αδυναμίας ανατροφής του παιδιού (π.χ. ασθένεια που δεν εμποδίζει τη χρήση του λογικού, αναπηρία, συνεχιζόμενη οικονομική αδυναμία) να αιτηθεί την εισαγωγή του σε ίδρυμα. Στην περίπτωση αυτή και εφόσον τα πρόσωπα που αιτηθούν την εισαγωγή του ανηλίκου στο ίδρυμα δεν ζητήσουν την αλλαγή του καθεστώτος γονικής μέριμνας και είναι ουσιαστικά παρόντα στη ζωή του παιδιού, η δε παρουσία και συμβολή τους στην ανάπτυξη του ανηλίκου αποβαίνει προς το συμφέρον του, τότε ο ανήλικος δέχεται την πραγματική φροντίδα του ιδρύματος, ενώ η γονική μέριμνα και η επιμέλεια συνεχίζει να ασκείται από τα πρόσωπα αυτά σε συνεργασία με το ίδρυμα. Συνηθέστερες τέτοιες περιπτώσεις όπου ο γονέας διατηρεί την επιμέλεια και το ίδρυμα ασκεί την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου, αποτελεί η περίπτωση που το παιδί απομακρύνεται από τη φυσική οικογένεια λόγω μεγάλης οικονομικής αδυναμίας των γονέων να διατρέφουν το παιδί τους ή για σοβαρούς λόγους υγείας ή αδυναμίας των γονέων που επιβάλλουν την απομάκρυνσή του. Εναλλακτικά, μπορεί να ανατεθεί με αίτηση των γονέων, η επιμέλεια του ανηλίκου στο ίδρυμα για λόγους κυρίως πρακτικούς, όταν π.χ. ο γονέας χρειάζεται να απουσιάσει για μεγάλο χρονικό διάστημα και δεν υπάρχει διαθέσιμο φυσικό πρόσωπο να αναλάβει την επιτροπεία ή την επιμέλειά του.

14.3. Με διάταξη του Εισαγγελέα Ανηλίκων

Ο Εισαγγελέας Ανηλίκων σε κατεπείγουσες περιπτώσεις, μετά τη διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας, εκδίδει διάταξη, η οποία περιλαμβάνει τους λόγους για τους οποίους ο ανήλικος πρέπει να απομακρυνθεί αμέσως από το φυσικό οικογενειακό του περιβάλλον και την προσωρινή ανάθεση της επιμέλειας του παιδιού σε Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας. Δεν αποκλείεται η εισαγγελική διάταξη να προβλέπει μόνο την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας του ανηλίκου σε νομικό πρόσωπο και όχι και την επιμέλειά του, όταν ιδιαίτερα δεν κρίνονται επαρκή τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν με την κοινωνική έρευνα, ώστε να αφαιρεθεί συγχρόνως η επιμέλεια του παιδιού από τους γονείς ή τον γονέα του. Η προσωρινή αφαίρεση της επιμέλειας του ανηλίκου και η ανάθεση της πραγματικής του φροντίδας σε νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου (ίδρυμα) με σκοπό την προστασία ανηλίκων, διατάσσεται και με προσωρινή διαταγή του Δικαστή του Μονομελούς Πρωτοδικείου.

Η εισαγγελική διάταξη, όπως και η προσωρινή διαταγή του Δικαστή του Μονομελούς Πρωτοδικείου, έχει προσωρινό χαρακτήρα και ισχύει μέχρι να εκδοθεί η απόφαση του αρμοδίου δικαστηρίου που θα ρυθμίζει οριστικά το καθεστώς

της γονικής μέριμνας του ανηλίκου. Η διάταξη ή η προσωρινή διαταγή μπορεί να περιλαμβάνει ή να μην περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν στην επικοινωνία με τους φυσικούς γονείς του παιδιού ή να απαγορεύει την επικοινωνία ρητά, όταν κρίνει ότι αυτή θα αποβαίνει σε βάρος του συμφέροντος του παιδιού όπως λ.χ. συμβαίνει σε περιπτώσεις κακοποίησης του ανηλίκου. Οπωσδήποτε δεν περιλαμβάνει διατάξεις για την επικοινωνία με τους φυσικούς γονείς όταν αυτοί δεν ενδιαφέρθηκαν για την τύχη του παιδιού τους, δεν εμφανίστηκαν για να συνεργαστούν με τον Εισαγγελέα Ανηλίκων ή δεν τον έπεισαν για την ασφάλεια του παιδιού κατά την επικοινωνία μαζί τους, εφόσον επιτραπεί ή δεν υπέβαλαν αίτημα επικοινωνίας με τον ανήλικο. Ο Εισαγγελέας μετά την έκδοση της διάταξής του, πρέπει να απευθύνεται με αίτησή του ενώπιον του Δικαστηρίου, εντός τριάντα ημερών¹⁸², προκειμένου να εκδοθεί οριστική δικαστική απόφαση. Συχνά οι Εισαγγελείς Ανηλίκων, σε κατεπείγουσες περιπτώσεις ανάγκης προστασίας του ανήλικου, επειδή απουσιάζει από το προνοιακό σύστημα μια ενδιαμέσθη δομή άμεσης υποδοχής του παιδιού σε κίνδυνο, διατάσσουν την εισαγωγή του σε Νοσηλευτικό Ίδρυμα (Παιδιατρικά ή Παιδοψυχιατρικά Τμήματα) μέχρι την εύρεση θέσης σε ίδρυμα μόνιμης τοποθέτησης, ενώ δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο, βρέφη και νήπια εγκαταλελειμμένα από τη γέννησή τους, να παραμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε νοσηλευτικές μονάδες ελλείπει άμεσου περιβάλλοντος υποδοχής, μεταβατικού χαρακτήρα.

14.4. Με δικαστική απόφαση

Το αρμόδιο δικαστήριο με απόφασή του αφαιρεί το δικαίωμα της επιμέλειας ή της άσκησης του συνόλου της γονικής μέριμνας από τους φυσικούς γονείς όταν κρίνει ότι αυτή ασκείται με κακό και επικίνδυνο τρόπο για τον ανήλικο¹⁸³. Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο αναθέτει στο ίδρυμα τα δικαιώματα που αφαιρέσε από τους γονείς ή ορίζει αυτό επίτροπο του ανηλίκου σύμφωνα με το άρθρο 1600 ΑΚ¹⁸⁴, αν και συνηθέστατα όπως ήδη εκτέθηκε, στο ίδρυμα ανατίθεται μόνο η επιμέλεια των ανηλίκων. Ενδέχεται η δικαστική απόφαση να κρίνει ότι το ίδρυμα πρέπει να αναλάβει, ως κατάλληλο για το σκοπό αυτό, μόνο την πραγματική φροντίδα του ανηλίκου ενώ η επιμέλεια ή η γονική μέριμνα αυτού να παραμείνει στους γονείς του ή να διορίσει επίτροπο άλλο φυσικό πρόσωπο π.χ. συγγενή του ανηλίκου που δεν έχει τη δυνατότητα να ασκεί την πραγματική φροντίδα του. Συνηθέστερη περίπτωση τέτοιας δικαστικής απόφασης αφορά σε ανήλικους με σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς ή άλλες ψυχοκοινωνι-

182. Βλ. Παράρτημα Ι, Αστικός Κώδικας, άρθρο 1532 παρ. 3.

183. Βλ. Παράρτημα Ι, Αστικός Κώδικας, άρθρα 1532 και 1533 και Κεφ. 2 § 2.6.

184. Βλ. Παράρτημα Ι, Αστικός Κώδικας, άρθρο 1600 και Κεφ. 2 § 2.4.

κές διαταραχές, όταν φιλοξενούνται για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε θεραπευτικά νοσηλευτικά ιδρύματα αφού οι γονείς ή ο επίτροπος δεν είναι σε θέση να διεκπεραιώσουν την πραγματική φροντίδα τους.

Ανάλογα με τις υφιστάμενες πραγματικές συνθήκες στη ζωή του παιδιού σε σχέση με τη φυσική του οικογένεια και το νομικό καθεστώς γονικής μέριμνας που έχει διαμορφωθεί με τη δικαστική απόφαση, (πρέπει να) διαμορφώνεται το πλάνο και ο προγραμματισμός της ζωής του παιδιού από το ίδρυμα, ώστε να αναληφθούν οι κατάλληλες πρωτοβουλίες από την κοινωνική υπηρεσία του φορέα και να εκπονηθεί εξατομικευμένα η κοινωνική εργασία, με βάση τόσο τα πραγματικά, όσο και τα κοινωνικά δεδομένα του κάθε παιδιού με στόχο αποκλειστικά το αληθινό του συμφέρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

Επανάταξη ή αρχική ένταξη του ανήλικου σε οικογενειακό περιβάλλον

16.1. Είδος οικογενειακού περιβάλλοντος

Ανάλογα με τον προγραμματισμό και το πλάνο ζωής που έχει καταρτιστεί στο ίδρυμα με βάση τα αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας με τον ανήλικο, τη φυσική οικογένεια, την ανάδοχη οικογένεια και τα συμπεράσματα της διεπιστημονικής ομάδας εργασίας, ο ανήλικος που διαβιώνει σε ίδρυμα, χωρίς τη μεσολάβηση μεγάλου χρονικού διαστήματος, μπορεί να ενταχθεί στο οικογενειακό περιβάλλον: α) Της φυσικής οικογένειας β) Της ανάδοχης οικογένειας γ) Της θετής οικογένειας.

16.2. Επανάταξη του ανήλικου στη φυσική του οικογένεια

Η επιστροφή του ανήλικου στη φυσική του οικογένεια ή η εξαρχής τοποθέτηση σε αυτήν όταν το παιδί έχει εγκαταλειφθεί από τη γέννησή του, προϋποθέτει συνήθως την ύπαρξη των παρακάτω συνθηκών :

1. Ότι υπάρχει φυσικό οικογενειακό περιβάλλον υποδοχής του ανήλικου. Δεν υπάρχει οικογένεια με την στενή έννοια του όρου, όταν και οι δύο γονείς του παιδιού έχουν αποβιώσει ή έχουν εξαφανιστεί ή έχουν εκπέσει από τη γονική μέριμνα ή έχουν κηρυχτεί σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση.
2. Ότι οι λόγοι απομάκρυνσης του παιδιού από τη φυσική οικογένεια δεν συνιστούσαν ποινικό αδίκημα σε βάρος της ζωής, της υγείας και προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας του παιδιού. Γενικότερα, ότι οι λόγοι απομάκρυνσης επιδέχονται διορθωτικών υποστηρικτικών παρεμβάσεων στις οποίες είναι πρόθυμοι να ανταποκριθούν οι γονείς, ώστε το παιδί να μπορεί να γυρίσει με ασφάλεια στο οικογενειακό περιβάλλον.
3. Ότι οι γονείς επιθυμούν να αναλάβουν τη φροντίδα του παιδιού και το αποδεικνύουν έμπρακτα με τις προσπάθειες αντιμετώπισης των προβλημάτων τους μόνοι τους ή με την υποστήριξη κοινωνικών υπηρεσιών.
4. Ότι ο ανήλικος δεν έχει εγκαταλειφθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς καμιά επικοινωνία με τους γονείς με συνέπεια την αποξένωσή τους ή την κατάργηση της οικειότητας μεταξύ τους.

5. Ότι έχουν εκλείψει οι λόγοι που οδήγησαν στην απομάκρυνση του παιδιού από τη φυσική ή θετή οικογένειά του και αυτό διαπιστώνεται από έκθεση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας που με τεκμηρίωση για το συμφέρον του ανηλίκου, εισηγείται την επιστροφή του στο φυσικό οικογενειακό περιβάλλον. Η απόφαση για επανένταξη του ανηλίκου στη φυσική οικογένεια ενδεχομένως να χρειάζεται μια περίοδο προσαρμογής, με παρακολούθηση της κοινωνικής υπηρεσίας, όπως παραπάνω αναφέρθηκε και εφόσον διαπιστωθεί η οικογενειακή αποκατάσταση του παιδιού θα πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες δικαστικές ενέργειες για ανάθεση της επιμέλειας εκ νέου στους φυσικούς γονείς ή γονέα του ανηλίκου.

6. Ότι δεν υπάρχει υποκατάστατο γονικό περιβάλλον ανάδοχης οικογένειας που κρίνεται ως συμφερότερο για τον ανήλικο, λόγω της μακροχρόνιας παραμονής του σε αυτό και της ανάπτυξης σταθερών και στενών οικογενειακών δεσμών με τους ανάδοχους γονείς, με την προϋπόθεση ότι και οι τελευταίοι επιθυμούν τη συνέχιση της αναδοχής.

Υποστηρίζονται διαφορετικές απόψεις, ανάλογα και με τις κρατούσες κάθε φορά θεωρητικές προσεγγίσεις στην κοινωνική εργασία, είτε υπέρ της φυσικής οικογένειας στην οποία αναγνωρίζεται ως ισχυρότερος «ο δεσμός αίματος» σε σχέση με τους δεσμούς που μπορεί να αναπτύξει ένα παιδί με «υποκατάστατα» γονέων, είτε υπέρ της ανάδοχης οικογένειας, η οποία εγγυάται σταθερές συνθήκες ανατροφής και ασφάλειας του ανηλίκου. Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, πριν ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση για το μέλλον του παιδιού πρέπει να εξαντληθούν τα περιθώρια επανένταξης στη βιολογική του οικογένεια, ιδίως σε περιπτώσεις που έχει διαπιστωθεί αντικειμενική αδυναμία για ανατροφή του παιδιού (παραμέληση) και όχι κακοποιητική συμπεριφορά των φυσικών γονέων σε βάρος του παιδιού. Φαίνεται άλλωστε, ακόμη και στην καθημερινή πρακτική της κοινωνικής εργασίας να υπάρχει μια, μη εμφανής πάντα, αντιπαράθεση μεταξύ της άποψης που προασπίζεται το δικαίωμα των γονέων να μεγαλώνουν τα παιδιά τους χωρίς «εύκολες» εξωτερικές παρεμβάσεις προνοιακών υπηρεσιών - εκτός εάν δημιουργείται σοβαρός κίνδυνος για τον ανήλικο -, γεγονός που πάντως δεν συναντάται συχνά στη χώρα μας όπου οι προνοιακές υπηρεσίες παρεμβαίνουν συνήθως με μεγάλη καθυστέρηση και της άποψης που δίνει βαρύτητα στην ανάγκη του παιδιού για προστασία και κατάλληλη φροντίδα, ανεξάρτητα από το περιβάλλον που θα την προσφέρει (βιολογικό ή μη), υποστηρίζοντας ότι τα παιδιά προσαρμόζονται, νοιάζονται και δημιουργούν ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς με αυτούς που τα φροντίζουν και όχι με αυτούς που τα γεννούν¹⁸⁷. Επιχειρήματα υπάρχουν υπέρ και κα-

187. J. Triseliotis/T. Κουσίδου, Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία και την αναδοχή, Κέντρο Βρεφών «Η Μητέρα» 1989.

τά και των δύο απόψεων που σωστότερα θα πρέπει να προβάλλονται όχι με απόλυτο και κατηγορηματικό τρόπο, αλλά με βάση την αντικειμενική προσέγγιση των πραγματικών περιστατικών, των συνθηκών και των αναγκών του κάθε ανηλίκου ατομικά, για τη διάγνωση του αληθινού συμφέροντός του από τις κοινωνικές υπηρεσίες του ιδρύματος και της κοινότητας.

Από τις γενικότερες διατυπώσεις των νομοθετικών ρυθμίσεων σχετικά με την προστασία του ανηλίκου, όπως αποτυπώνονται και στο περιεχόμενο των δικαστικών αποφάσεων για τη ρύθμιση των θεμάτων γονικής μέριμνας των ανηλίκων κατά την απομάκρυνσή τους από το φυσικό οικογενειακό περιβάλλον, συνάγεται ότι βαρύτητα δίνεται από τα δικαστήρια στην ευρύτερη έννοια «του συμφέροντος του ανηλίκου», το οποίο αν και αποτελεί, όπως αναλυτικά αναφέρθηκε, αόριστη νομική έννοια¹⁸⁸, πραγματώνεται στο δικαίωμα του παιδιού να έχει σταθερή και συνεχή φροντίδα, ασφάλεια, ποιότητα ανατροφής που να ανταποκρίνεται σε αυτήν που απολαμβάνει ένα μέσο παιδί της ηλικίας του - χωρίς τυπικούς οικονομικούς όρους -, με σεβασμό στην προσωπικότητα και την αξιοπρέπειά του και λιγότερο στη βιολογική σχέση γονέα-παιδιού η οποία κρίνεται αντικειμενικά, με βάση τα γεγονότα σε βάρος ή υπέρ του ανηλίκου.

Οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις που απομακρύνουν το παιδί από τη φυσική οικογένεια όταν συντρέχουν λόγοι, δεν έχουν σκοπό την αποξένωση της φυσικής οικογένειας από το παιδί αλλά την πρόκριση του συμφέροντος του ανηλίκου και του καλύτερου τρόπου εξυπηρέτησής του, ο οποίος συγκεκριμένα εξειδικεύεται και αιτιολογείται.

Ακόμη και όταν εμφανίζεται έντονος προβληματισμός στους εισαγγελικούς και δικαστικούς λειτουργούς για το συμφέρον του παιδιού, όταν τίθεται θέμα αφαίρεσης της επιμέλειας και απομάκρυνσής του από τη φυσική του οικογένεια, ειδικά σε μικρής ηλικίας παιδιά, αυτός οφείλεται κατά κανόνα -και δικαιολογημένα- στην επιφύλαξή τους για τα οφέλη που θα έχει η ιδρυματική περίθαλψη στον ανήλικο, στην οποία αναγκαστικά τον παραπέμπουν, δεδομένης, όπως προαναφέρθηκε, της έλλειψης ετοιμότητας των κοινωνικών υπηρεσιών για εφαρμογή εναλλακτικού τύπου οικογενειακής κοινωνικής φροντίδας.

Έχει επίσης διαπιστωθεί από την εμπειρία της κοινωνικής εργασίας στα ιδρύματα ότι ακόμη και όταν τα τελευταία βάσει της πολιτικής τους, υποστηρίζουν με έμφαση ή εθελουφλία μερικές φορές, τη διατήρηση των δεσμών του παιδιού με το φυσικό οικογενειακό του περιβάλλον με την προσδοκία της επιστροφής σε αυτό, δεν είναι σε θέση να οργανώσουν την απαιτούμενη συνολική υποστηρικτική κοινωνική εργασία για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός. Οι λόγοι για τους οποίους δεν συμβαίνει αυτό είναι σύνθετοι και σχετίζονται με το περι-

188. Βλ. προηγούμενος Κεφ. 5 § 5.5.: «Η έννοια του συμφέροντος του ανηλίκου».

ορισμένο σε αριθμό, επαγγελματική εμπειρία και γνώσεις επιστημονικό προσωπικό των ιδρυμάτων - εάν και εφόσον διαθέτουν κοινωνική και επιστημονική υπηρεσία -, η γεωγραφική απόσταση της κατοικίας των γονέων από τον τόπο περίθαλψης του παιδιού, η έλλειψη οργανωμένου και συντονισμένου προγράμματος συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών παρακολούθησης των γονέων και του ανήλικου, η έλλειψη θεσμοθετημένου προγράμματος από τις διοικήσεις των ιδρυμάτων για το περιεχόμενο και τον στόχο της κοινωνικής εργασίας για κάθε παιδί και η ανυπαρξία προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης για λόγους ιδεολογικούς ή αντικειμενικής αδυναμίας υλοποίησής τους.

Η συνηθέστερη περίπτωση που συναντάται στην προνοιακή πραγματικότητα, σχεδόν στο σύνολό της, είναι να εγκαταλείπεται η φυσική οικογένεια στα δομικά της προβλήματα αμέσως μετά την απομάκρυνση του ανηλίκου μέλους της, το οποίο θεωρείται τουλάχιστον ασφαλές στο ιδρυματικό περιβάλλον, χωρίς όμως να διαμορφώνεται συγκεκριμένη προοπτική για το μέλλον του και την οικογενειακή του αποκατάσταση, μέσα σε ορισμένα χρονικά περιθώρια. Η πρακτική οικογενειακής αποκατάστασης μέσω της αναδοχής θα μπορούσε να γνωστοποιείται εξαρχής στους γονείς των ανηλίκων, οι οποίοι πιθανόν να επιθυμούν να συνεργαστούν συστηματικότερα με το ίδρυμα και τις κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας για το συμφέρον του παιδιού τους. Πολύ συχνά ανήλικοι τοποθετούνται σε ιδρύματα και είναι γνωστό εκ των προτέρων ότι οι φυσικοί γονείς δεν πρόκειται να αναλάβουν εκ νέου την φροντίδα τους για διάφορους λόγους. Για παράδειγμα, μητέρα που εγκατέλειψε τα παιδιά της στον (κακοποιητικό) πατέρα, έκανε νέα οικογένεια, απέκτησε άλλα παιδιά και δεν επιθυμεί, ακόμη και μετά την απομάκρυνση των πρώτων της παιδιών από τον πατέρα και την εισαγωγή τους σε ίδρυμα να τα πάρει υπό την προστασία της, ούτε επιδιώκει την επικοινωνία μαζί τους. Η συνεργασία της μητέρας αυτής σε προοπτική αναδοχής ή και υιοθεσίας των παιδιών της είναι πολύ πιθανή και εν τούτοις το ίδρυμα δεν την επιδιώκει, επιμένοντας να διατηρεί στη ζωή των παιδιών τη φαντασιακή σχέση με μια αδύναμη ή αδιάφορη μητέρα, αντί να αναζητά υποκατάστατο οικογενειακό περιβάλλον για την ανατροφή τους.

Όπως στατιστικές άλλων χωρών έχουν δείξει, οι πιθανότητες επιστροφής ενός παιδιού στο φυσικό οικογενειακό περιβάλλον από το οποίο απομακρύνθηκε, μειώνονται σημαντικά όσο περνά ο καιρός και σχεδόν εξαφανίζονται όταν το παιδί παραμείνει περισσότερο από 18-24 μήνες εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος¹⁸⁹.

189. Βλ. και *J. Triseliotis/T. Κουσιδου*, «Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία και την αναδοχή» Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», Αθήνα, 1989.

Η έλλειψη σαφούς χρονοδιαγράμματος για την επιστροφή του παιδιού στη φυσική του οικογένεια, χωρίς παράλληλα να γίνεται η κατάλληλη κοινωνική εργασία με την οικογένεια και χωρίς να τίθενται στάδια προόδου της εργασίας αυτής με την επέλευση συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, η μη έγκαιρη διαπίστωση ότι το παιδί δεν πρέπει και δεν μπορεί να επανενταχθεί στο φυσικό οικογενειακό περιβάλλον λόγω των συνθηκών που συντρέχουν αλλά και η συνήθης έλλειψη βούλησης ή πολιτικής αποϊδρυματοποίησης ή η ολιγωρία, σκόπιμη ή όχι, των διοικήσεων των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας για αποϊδρυματοποίηση των ανηλίκων που προστατεύουν μέσω της αναδοχής και της υιοθεσίας, οδηγούν το παιδί σε διαρκείς «ματαιώσεις» και έχουν ως αποτέλεσμα τη μακροχρόνια παραμονή μέσα σε ιδρυματικό περιβάλλον μέχρι την ενηλικίωση, με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις του ιδρυματισμού.

Με βάση τον προγραμματισμό και το σχέδιο κοινωνικής εργασίας για κάθε παιδί σε ίδρυμα, εάν ο στόχος της επιστροφής στο φυσικό οικογενειακό περιβάλλον δεν επιτευχθεί έγκαιρα, πρέπει να αναζητηθεί η εναλλακτική φροντίδα του παιδιού μέσω της αναδοχής ή της υιοθεσίας.

16.3. Ένταξη του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια

Όπως ήδη έχει αναφερθεί αναλυτικά, η ανάληψη της φροντίδας του ανηλίκου από ανάδοχη οικογένεια δεν συνιστά υιοθεσία του και δεν αποτελεί υποκατάστατο της θετής οικογένειας ή μια άλλη μορφή έμμεσης υιοθεσίας του παιδιού, αλλά συνιστά προνοιακό μέτρο προστασίας και κατάλληλης φροντίδας του αντί της τοποθέτησης σε ένα ίδρυμα. Η αναδοχή αντικαθιστά μόνο την ιδρυματική φροντίδα χωρίς να αλλάζει τις έννομες σχέσεις του παιδιού με τη φυσική του οικογένεια και χωρίς να αποκόπτει τους δεσμούς του με αυτή αλλά και με το ίδρυμα, εφόσον το τελευταίο διατηρεί το σύνολο της γονικής μέριμνας ή την επιμέλεια του ανηλίκου. Εντάσσει όμως το παιδί σε οικογενειακό πλαίσιο αντίστοιχο με των συνομηλίκων του στην ευρύτερη κοινότητα, δημιουργεί μεγαλύτερη σταθερότητα και βεβαιότητα για το μέλλον του, εξατομικεύει και προσωποποιεί τη φροντίδα του μέσα σε μία κατοικία, προσφέρει σε υψηλότερο επίπεδο τα αγαθά της προαγωγής της υγείας, της εκπαίδευσης, της προσφοράς των αναγκαίων κοινωνικών, προσωπικών και λεκτικών ερεθισμάτων και δημιουργεί οικογενειακό περιβάλλον υπαρκτό και ενεργό ακόμη και μετά την ενηλικίωσή του, όταν η αναδοχή εξελιχθεί ομαλά και με επιτυχία για το παιδί. Η τοποθέτηση του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια υλοποιείται με την κατάλληλη κοινωνική εργασία που διασφαλίζει το συμφέρον του, μετά την ολοκλήρωση μιας σειράς σταδίων για την πραγματοποίησή της, όπως παρακάτω αναλυτικά θα αναπτυχθεί.

16.4. Υιοθεσία

Η υιοθεσία ανηλίκου που διαβιώνει σε ίδρυμα αποτελεί μια οριστική λύση τοποθέτησης σε υποκατάστατο οικογενειακό περιβάλλον και αποφασίζεται από το ίδρυμα με εισήγηση της διεπιστημονικής ομάδας, όταν δεν υπάρχουν γονείς ή δεν ενδιαφέρονται ή έχουν εγκαταλείψει τον ανήλικο ή όταν έχει οριστικά αποκλεισθεί η εκδοχή της επιστροφής του στο φυσικό οικογενειακό περιβάλλον. Η υιοθεσία μπορεί να είναι και η εξέλιξη μιας μακροχρόνιας αναδοχής, όταν συντρέχουν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις υιοθεσίας για τον ανήλικο (επιθυμία της ανάδοχης οικογένειας, συναίνεση των φυσικών γονέων ή αναπλήρωση της συναίνεσης από το δικαστήριο, συναίνεση του ανηλίκου όταν είναι πάνω από 12 ετών).

Η πραγματοποίηση της υιοθεσίας που γίνεται πάντα με δικαστική απόφαση, προϋποθέτει τη συναίνεση των φυσικών γονέων του ανηλίκου ακόμη και εάν δεν ασκούν τη γονική μέριμνα αυτού ή είναι ανήλικοι¹⁹⁰, εκτός εάν τελούν σε στερητική δικαστική συμπαράσταση που δεν τους επιτρέπει τη συναίνεση ή έχουν εκπέσει από τη γονική μέριμνα¹⁹¹ ή δεν υπάρχουν λόγω θανάτου ή αφάνειας, οπότε στη θέση τους συναινεί ο επίτροπος του ανηλίκου μετά από άδεια του εποπτικού συμβουλίου¹⁹². Εάν οι φυσικοί γονείς του ανηλίκου αρνούνται να συναινέσουν στην υιοθεσία του και ο ανήλικος προστατεύεται από κοινωνική οργάνωση, μετά από αφαίρεση της επιμέλειας από τους γονείς για λόγους κακής άσκησης της, σύμφωνα με τα άρθρα 1532 και 1533 ΑΚ, τότε εφόσον το δικαστήριο κρίνει ότι η άρνηση των γονέων ασκείται καταχρηστικά, αναπληρώνει τη συναίνεσή τους με τη δικαστική απόφαση¹⁹³.

Η υιοθεσία εποπτεύεται συνήθως τα πρώτα τρία χρόνια μετά την κήρυξή της, από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία για τη διαπίστωση της καλής κατάστασης του ανηλίκου.

190. Βλ. και Απόστολος Γεωργιάδης, Οικογενειακό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2014 και Αστικός Κώδικας, άρθρο 1550.

191. Βλ. και παραπάνω Κεφ. 2 § 2.8.: «Έκπτωση από τη γονική μέριμνα».

192. Βλ. Αστικός Κώδικας, άρθρο 1550 παρ. 2.

193. Βλ. και παρακάτω Κεφ. 26 § 26.4.: «Η υιοθεσία του αναδεχόμενου ανηλίκου».

Η ανάθεση της πραγματικής φροντίδας ενός ανηλίκου σε άλλα πρόσωπα εκτός των φυσικών γονέων του χαρακτηρίζεται ως αναδοχή, τα δε πρόσωπα που την αναλαμβάνουν χαρακτηρίζονται ως ανάδοχοι γονείς. Η αναδοχή παιδιών, κυρίως βρεφών και νηπίων, αποτελούσε μια συνήθη προνοιακή πολιτική για όσα παιδιά δεν είχαν τη δυνατότητα να ανατραφούν στη φυσική τους οικογένεια από τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα, την οποία ασκούσαν κρατικοί φορείς προστασίας ανηλίκων, όπως ήταν τα Βρεφοκομεία, το ΠΙΚΠΑ και ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας. Το 1992 για πρώτη φορά η νομοθεσία προβλέπει τον θεσμό των αναδόχων οικογενειών και το 1993 με το ΠΔ 337/1993 ορίζονται οι προϋποθέσεις για την τοποθέτηση ανηλίκων σε ανάδοχες οικογένειες. Με το Ν 2447/1996 η αναδοχή ανηλίκων συμπεριλήφθηκε στον Αστικό Κώδικα ως θεσμός του οικογενειακού δικαίου και με το ΠΔ 86/2009 ρυθμίστηκαν οι λεπτομέρειες για την οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής, ενώ προβλέφθηκε ρητά η αξιοποίησή του για την κοινωνική προστασία ανηλίκων εγκαταλελειμμένων, κακοποιημένων, παραμελημένων και ορφανών, καθώς και ανηλίκων που διαβιώνουν σε ιδρύματα.

Το βιβλίο αυτό που απευθύνεται σε νομικούς και κοινωνικούς επιστήμονες, σε επαγγελματίες της κοινωνικής εργασίας ή σε πολίτες ενδιαφερόμενους να γίνουν ανάδοχοι γονείς, έχει ως στόχο να ενημερώσει για το νομικό πλαίσιο της αναδοχής ανηλίκων και να προτρέψει στη διεύρυνση του κοινωνικού μέτρου της αναδοχής και στον περιορισμό της ιδρυματικής περιβαλψης, όπως επιτάσσει η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του Ο.Η.Ε. και η κοινή ελληνική νομοθεσία. Γίνεται αναφορά στις βασικές νομικές έννοιες που διέπουν τις οικογενειακές σχέσεις, στη νομοθεσία για την αναδοχή ανηλίκων, όπως περιλαμβάνεται στον Αστικό Κώδικα και στο ΠΔ 86/2009, στη δικονομική διαδικασία για την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας ανηλίκων σε ανάδοχες οικογένειες και τέλος προτείνεται ένα μοντέλο εφαρμογής του κοινωνικού θεσμού της αναδοχής από δομές παιδικής προστασίας.

ISBN: 978-960-562-570-2

15747